

A SZLOVENSZKÓI TISZÁNINENI
REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET

1920. ÉVI DECEMBER HÓ 21-IK NAPJÁN,
KASSÁN TARTOTT KÖZGYÜLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE.

SZERKESZTETTE:
RÉZ LÁSZLÓ
EGYHÁZKER. LELKÉSZI FŐJEGYZŐ.

HEIMAN VILMOS NYOMÁSA NAGYKAPOS 1935.

A Szlovenszkói Tiszáninneri Református Egyház-
kerület 1920. évi december hó 21-ik napján, Kassán
tartott közgyűlésének

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelen voltak:

Czinke István püspök és Lukács Géza főgondnok
elnöklete alatt:

Az abaujtonnai egyházmegyéből:

Kovács Béla h. esperes, Szalay László egyhm. h. gondnok,
Szobonya István, Kiss Lajos egyhm. tanácsbírák lelkészi—, Dr.
Óváry Pál egyhm. tanácsbíró, Dr. Bacsó Imre egyhm. ügyész
világi részről.

Az alsózempléni egyházmegyéből:

Keresztúry József h. esperes, Szük Ödön egyhm. h. gond-
nok, Miskolczi Endre, Virág Béla lelkészi részről.

A felsőzempléni egyházmegyéből:

Hutka József esperes, Virág József, Szegheő Benjamin
lelkészi részről.

A gömöri egyházmegyéből:

Búzi Márton esperes, Lukács Géza egyhm. gondnok,
Varga Antal egyhm. tanácsbíró, Réz László egyhm. főjegyző
lelkészi—, dr. Soldos Béla egyhm. vil. jegyző világi részről.

Az ungi egyházmegyéből:

Szücs István esperes, Bernáth Zoltán egyhm. gondnok,
Szakal István, Maksa József, Magyar Bertalan egyhm. tanács-
bírák, Pataki Pál egyhm. főjegyző lelkészi—, Minay István
egyhm. tanácsbíró, Kovács Dániel egyhm. jegyző világi részről.

Mint egyházkerületi tanácsbírák:

Komjáthy Gábor, Idrányi Barna, Péter Mihály lelkészi—,
dr. Óváry Pál, Minay István világi részről.

Mint egyházkerületi jegyzők:

Réz László, Pataky Pál, Lengyel József.

Mint érdeklődők

jelentek meg a gyűlésen az abaujtonai egyházmegyéből: Lengyel József szinai, Gönczy Gábor kassai, Pásztor István bárczai, Vajthó Lajos csányi, Kovács Lajos nádasdi, Simon József szesztaí, Bodnár János csécsi, Almássy Bertalan nagyidai, Tóbiás Gyula felsőláncai lelkészek, az alsózempléni egyházmegyéből: Horváth Győző nagykövesdi, Rozgonyi Sándor örösi lelkészek, Batta Zsigmond királyhelmeci tanító, a felsőzempléni egyházmegyéből: Szondi István magyarizsépi, Botka Bertalan gercselyi lelkészek, az ungi egyházmegyéből: Isaák Imre vajáni, Szabó Endre minaji lelkészek, végül Kassáról az ujságok kiküldöttjei és a református egyház több érdeklődő, buzgó tagja.

I
KÖZGYÜLÉSI ÜGYEK.

1. A magyarországi tiszáninneri református anyaegyházkerülettől történt elszakításunk s Csehszlovákiához való csatlóztatásunk óta első ízben volt alkalma a Szlovenszkóhoz csatlótt részekben lakó reformátusok hivatalos és a lélek hajtotta képviselőinek 1920. évi december hó 21-ik napján Kassán összegyülekezni. Köszöntöttük egymást, kik közel két évi magunkra hagyatottságunk óta először találkoztunk; ünnepies érzéssel vártuk a pillanatot, melyben a történelmi jelentőségű közgyűlés a kassai ref. egyház tanácsstermében kezdetét veszi. Pont 9 órakor imádkozásra hívta *Czinke István* püspök a közgyűlés közönségét. A püspök imádkozott. Ihletett lelke szállt a mindenható és mindentudó Isten székibe és vitte magával a könnyezésig meghatott közgyűlési közönség lelkét is. Az imádság — melyet a közgyűlés jegyzőkönyvébe felvétetni rendelt — a következő:

„A mélységből kiáltunk hozzád, Istenünk! A vizek már lelkünk mélyéig hatottak s elsirt könnyeknek árájától szívünk úgy megfehérült, mint a gyolcs.

Uram, maradj velünk, mert nézd, esteledik. Az élet alkonyi pirja áldozik le lassan sötétedő égboltozatunkról és kezd ráborulni egy csillagtalán éjszaka minden némasága, minden elhagyatottsága, minden félelmetessége.

Csak most ne hagyj el, Istenünk! Mert próbánk erősebb, mint volt választott, de hűtelen népedé a babilóni vizek mellett.

Ne hagyj el bennünket, seregeknek Ura! Hiszen te a jog és igazság paizsa vagy, az árvák oltalma vagy. Jövel és ügyedet vidd most is győzelemre!

Jövel és ama szent hajnal csodás világosságával, a feltámadás hitének kétezeréves ragyogásával öleld körül a mi lelkünket is! S míg itt országod építésén nyughatatlankodunk: mozdítsd el a mi szívünkről is a csüggedés nagy követ és töltsd be lelkünket az új élet édes lehelletével, ajkunkat magasztald fel a kételkedőből hívővé lett Tamás töredelmes imádságával: „Én Uram és én Istenem!” Amen.

2. Lukács Géza főgondnok a püspöki imádság elhangzása után egyházkerületi közgyűlésünket a következő beszéddel nyitotta meg:

„Méltóságos és Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Ebben a reánk, magyar reformátusokra, végzeteljes időben, midőn a Csehszlovák köztársasághoz csatolt területnek a magyarországi tiszánineni egyházkerület kebeléből elszakított magyar nyelvű reformátusai először gyűltünk össze tanácskozássra — meleg testvéri szeretettel üdvözlöm az egyházkerületi közgyűlésre megjelenteket.

Közgyűlésünk általunk lett egybehívásra a jogcimet abban találtuk meg, mert egyházkerületi és zsinati rendelkezések értelmében, de élő egyházi törvényeink szerint is a kerületi gyűlés elnöki tisztjének teljesítésére Püspökünk és Főgondnokunk akadályoztatása esetében a kerület papi főjegyzője, mint püspökhelyettes és a legidősebb szolgálatu egyházmegyei gondok van hivatva. Maga ezen közgyűlés pedig feltétlenül és közérdekből tartandó meg, ha csak egyházunkat a tanácstalanság utvesztőiben elzüllesztetni nem akarjuk!

A püspökhelyettes úr által összeállított tárgysorozat bizonyosságot tesz arról, mily fontos, sőt életbe vágó ügyek elintézése képezendik e gyűlés anyagát. Nem hangzatos és hazafias beszédek meghallgatása és nem is politikai jellegű felszólamlásokban való gyönyörködés, tehát egybesereglésünk célja és oka, hanem hogy egyházunk hajóját a mostani zürzavaros helyzet által okozott megfeneklésből kiemelve, ismét a veszélytelen sík tengerre tereljük s egyházépítő munkásságunkat újból lehetővé tegyük.

Ezen reánk váró munka mély bölcsességet, komoly akaratot, nagy energiát, erős faj és vallásszeretetet igényel, felkérem tehát a mélyen tisztelt gyűléstagokat, miszerint széles látókörű tudásukkal járuljanak hozzá, hogy közgyűlésünk minden irányban helyes és elfogadható határozatokat hozhasson.

Még azt kívánom megjegyezni, hogy egyéni hiúság közéleti működésünkben sohasem vezetett, most sem ragaszkodunk tehát ahoz, hogy ezen történelmi jelentőségű közgyűlés vezetése a mi igénytelen személyünkkel kapcsolatban legyen, sőt előre haladott korunkra való tekintettel szívesen vesszük, ha ezen jelentős állásra szélesebb látókörű, tetterősebb és ifjabb egyén

választatik, — e tekintetben tehát a közgyűlés szabad elhatározásának utat és módot engedni kívánunk.

Ezek után ismételten üdvözölve a megjelent tagokat és szívesen látott vendégeinket, gyűlésünk ténykedéseire Istenünk áldását kérve, egyházkerületi közgyűlésünket megnyitottnak jelentem ki.

Egyházkerületünk közgyűlése a történelmi pillanat komolyságához méltó főgondnoki megnyitó beszédet, mely fájó érzés kifejezésével mutatott anyaszentegyházunk elárvult, nehéz helyzetére és a közgyűlésre váró fontos feladatokra, jegyzőkönyvében egész terjedelmében megörökíteni rendeli s ez által azt a késő utókornak átadja.

3. A gyűléstagok hivatalosan megállapított névsora felolvasatván,

a megjelenteket az egyházkerületi közgyűlés a jelen gyűlés tartamára igazoltaknak tekinti, — Becske Bálint tanítói képviselő igazolt távolmaradását tudomásul veszi.

4. Egyházkerületünknek jegyzője nem lévén közgyűlésünk a jegyzői teendőkre ellátására Réz László rozsnói lelkészt, gömöri egyházmegyei főjegyzőt választja meg.

5. Czinke István püspök-adminisztrátor arról az időről, amióta egyházkerületünk kormányzását a dr. Révész Kálmán püspök eltávozásával átvette, következő jelentését olvassa fel:

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Az adventi várakozás szent láza reszket át a szívünkön esztendő óta már. Álmodunk, látásokat láttunk. Hiú káprázatok elvakították tiszta látásunkat. Nem volt elég erőnk azt mondani a nagy hitetőknek, aki az ábrándok magas halmairól mutogatta nekünk a dicsőség és hatalom csalóka délibábjait... nem volt elég erőnk azt mondani: távozz tőlem Sátán!

Fájdalmasan lakolunk most érte. De ebben a fájdalomban, — hitem szerint — megújító, megszentelő erők rejtőzködnek, melyekkel új életet teremthetünk magunk körül értékesebbet, diadalmasabbat az álmodott ábrándoknál: de csak akkor, ha

ezek az erők a nagy názáreti győzhetetlen erejéből táplálkoznak, az ő világtörténeti önmegtagadásának, önfeláldozásának golgotai magaslatára emelkednek.

Nekünk szentebb hivatás jutott, mint a mártiroknak. Meghalni édes a szent ügyért, de keresztet hordozni érte Krisztusi gyötrelmem, via dolorosa.

Ezt a keresztet mégis hordoznunk kell — másokért. S hogy le ne roskadjunk alatta: le ne vegyük tekintetünket egy percre sem Ő róla, aki előttünk viszi a magáét.

Utána testvéreim! Kezdjük el a nehéz utat.

* *

Én már harmadik hónapja járom a magamét, Erről a rövid útról mondom el, amit elmondhatok s amennyit az idő rövidsége enged, tájékoztatásul s részben tanácskozási anyagul.

A legelső tapasztalatom a via dolorosán az, hogy velünk szemben mindenki tanácstalanul áll. Sem a Csehszlovák kormány, sem az egyetemes egyház nem tud velünk mit kezdeni. Azt mindakettő megengedi, hogy éljünk, de hogy miből és hogyan, arra egyik sem tud feleletet adni.

Szeptemberben fent jártam a zsinat rövid ülészakán. Már a harmadikon, amely nem végzett semmi érdemleges dolgot, mely nem tudott most, a feladatok Csimborasszóvá torlódásában magának tárgyat találni. Csak száraz formaságokat végzett, amikre megszámlálatlan ezreket költött el akkor, mikor a lelkészi özvegyek és árvák s a nyugdíjas lelkészek szájából kiesett az utolsó falat kenyér is. Ehez a zsinatnak nem volt egy szava sem. Sőt ahoz sem, hogy mi lesz velünk a világűrbe kidobott bolygókkal, saját hazánkban hontalanná vált kálvinista gyülekezetekkel. Tárgysorozatát áthoztam, kiáltó dokumentumául a lelki szegénységnek. Hogy miről tanácskozott a kálvinista zsinat Budapesten 1920 ban, Magyarország és a magyar református egyház ötfelé szakíttatása idején!

Nem állhattam, hogy meg ne kérdezzem „hát mivelünk mi lesz?” Indítványt adtam be államjogi helyzetünk rendezésére és az egyetemes egyházhoz való viszonyunk kodifikálására nézve. Utasítottak az alkotmányozó bizottsághoz. Az alkotmányozó bizottság készített is egy javaslatot, amelyet másnap a zsinat plénuma is elfogadott.

De nekünk most már ennek a határozatnak intézkedései nem elegendők. Nekünk, számot kell vetnünk az adott hely-

zettel és úgy berendezkednünk, hogy a ránk bizott adminisztratív és bírói funkciókat fennakadás nélkül teljesíthessük is. Ahhoz pedig két feltétel multhatatlanul megkívántatik: a tisztviselői és bírói kar megfelelő száma és az ehhez szükséges költségek előteremtése. Mindakettő jelen közgyűlésünk gondja lesz. Mert az előbbiről a zsinat csak hiányosan, az utóbbiról pedig sehogysen intézkedett.

Új állampolgári helyzetünkkel természetesen a zsinat nem foglalkozhatott. Csak óhajok nyilvánultak meg a vezető emberek részéről, — zsinaton kívül. — Nyugodtan várhatunk — mondták — mert állítólag a béke szerződésben a református egyház autonomikus alkotmánya, istentiszteletének szabadsága és lelkészeinek személyes sérthetlensége biztosítva van. Erre céloztam első körlevelemben, hogy „jogaink és személyünk nemzetközi garancia alá vannak helyezve.”

Itthon azonban a helyzet más képet mutatott. Református egyházunkkal hivatalos apparátus szóba sem állott, az állam hatalom tudomást se vett rólunk. Tanítóinkat önhatalmilag feleskette, tankönyveink egy részét mással helyettesítette, püspökhelyetteseinket, espereseinket negligálta, rendelkezéseit egyházi hatóságaink megkerülésével foganatosította.

Ehhez járult az egyre türethetlenebbé váló megélhetés, a lét és nem lét kérdése. Mig minden más felekezet megkapja bőségesen azt az anyagi támogatást, a mit előbb a magyar államtól kapott, még azok is, akik nem tettek hűségí fogadalmat, (mint a zsidó és gör. kat. papok), addig mi kálvinisták türésre és nélkülözésre voltunk kárhoytatva. Végre megjött az első fecske, a „kérdőívek és utmutatások”. Azt hittük, hogy olvad a jég. 12 pontból álló kérdést intéztem nyomban a „külügyi bizottsághoz”, sürgős utasítást kérve további magunktartásához. Választ mindedig nem kaptam reá. Felhívtam hát egyházmegyéinket, hogy további sorsuk fölött határozzanak ők maguk.

De mert közben is egyre érkeztek hozzám az államsegély felől az anyagi gondok alatt roskadozók türelmetlen kérdezősködései, én, főtiszteletű közgyűlés a saját lelkem sugallatára és a saját felelősségemre egyenesen a köztársaság elnökéhez fordultam és német nyelven a következő sürgőnyt intéztem Prágába:

„A Slovenskói kálvinista hitvallású lelkészek, özvegyek és árvák Elnök úr igazságérzetéhez folyamodnak és közbenjárását kérik, hogy mint a köztársaság egyenjogú polgárai, két év óta visszatartott törvényes államségélyükhöz, melyet minden más felekezettől kezdettől fogva élvez, végre ők is hozzájuthassanak“.

Folyó hó 6-ikán pedig Slovenskó teljhatalmu miniszteréhez ezt a beadványt intéztem:

„122—1920 sz. Ref. püspöki hivataltól.

Miniszter Úr!

A tiszáninneri ref. egyházkerület lelkészeit dec. 21-ikére egyházkerületi közgyűlésre hívtam össze Kassára, hogy további sorsunk és teendőink felől tanácskozzunk.

Miután a köztársaság keretében a mi államjogi helyzetünk még teljesen rendezetlen s miután a kormány intenciói felől teljes tájékoztatásban vagyunk: arra kérem Miniszter urat, kegyeskedjék a kormánynak ránk vonatkozó terveiből legalább annyit közölni velem, a mennyi mulhatatlanul szükséges ahoz, hogy közgyűlésünkön idevonatkozólag végleges határozatokat hozhassunk.

Jelenleg csak hírlapi megnyilatkozásokra és találgatásokra vagyunk szorítkozva. Már pedig ilyen bizonytalan alapokra hivatalos állásfoglalásokat ráhelyezni nem lehet.

Biztosíthatom Miniszter urat, hogy a református lelkészi kart tévesen itélik meg azok, a kik neki államellenes tendenciákat tulajdonítanak. Miniszter urnak volt alkalma meggyőződni arról, hogy a református magyarság erős nemzeti érzésű, — hitvány lelkek volnánk ha magyarságunkat, legszentebb érzéseinket megtagadnók, — de törvény tisztelő. Az állam mindenkor számíthat arra, hogy mi rendet bontani nem fogunk, minden törvényes rendelkezésnek engedelmességek, a mi ellentétbe nem hoz bennünket lelkiismeretünkkel, egyházunknak tett eskűnkkel s országos törvényekben és békekötésekben biztosított évszázados önkormányzati jogainkkal.

Nagybecsű tudomására hozom Miniszter úrnak azt is, hogy a magyar államból való kiszakítatásunkkal nemcsak az az államtól eddig élvezett s megélhetésünkre nélkülözhetetlen anyagi és erkölcsi támogatástól estünk el, hanem elvesztettük összes kulturális és jótékony intézményeinket is: közép- és felső iskoláinkat, lelkész- és tanítóképző intézeteinket, országos

egyházi közalapunkat, lelkészi özvegy- árva- gyámintézetünket és nyugdíjalapjainkat, egyházmegyei és egyházkerületi közgazgatási pénztárunkat és összes alapítványainkat. Legyen szabad az iránt is érdeklődnöm, hogy mindezekért micsoda kárpótlásra lehet kilátásunk a Csehszlovák köztársaság kormánya részéről?

Egyebekben magunkat, egyházunkat nagybecsű jóindulataba és igazságszeretetébe ajánlva, maradtam... stb.“

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés! Ennek a levélnek előzményei vannak, amelyekről röviden szintén meg kell emlékezniem.

Amint bevégezett tényé vált, hogy Révész Kálmán püspök úr Miskolcra költözik s itteni elárvult gyülekezeteink kormányzásának súlyos gondja, — törvényeink értelmében — az én vállaimra szakad: azonnal kerestem az érintkezést a másik kerülettel a dunántúli egyházkerülettel. Kölcsönös megállapodás után összejöttünk néhányan Rimaszombatban, szeptember 8-ikán s a csehszlovák kormányhoz egy Memorandumot szerkesztettünk. Közbejött azonban a zsinat, amelynek alkotmányozó bizottsága a Memorandum mellőzésével a további várakozást kötötte lelkűnkre — egyházunk jól felfogott érdekében.

Hát vártunk s még ma is várunk. Közben azonban nyughatatlankodtunk. Több ízben megpróbáltam a kormányt szinvallásra bírni, felterjesztéseimre azonban mindig csak Stunda István úr vallott színt, leveleimre ő adogatott választ, de hogy milyen minőségben, arról mai napig sincsen tudomásom. Mert egyházunknak — tudtommal — nincs hivatalos képviselője a csehszlovák egyházi ügyosztályban.

Stunda István úr nov. 2 ikáról a többek közt ezt a meglepő kijelentést közli velem: „33—1920 sz. alatt kelt s okt. 14, valamint okt. 20 án tett nagybecsű felterjesztését közöltem Főtiszteletű Šimkovič kormány előadó úrral abból a célból, hogy az azokban foglalt kérdéseket tárgyalás alá vegye s a miniszter úrral közölje. *Minthogy azonban a legfőbb elvi kérdéseket még tisztázatlanoknak látja, különösen ami az itteni ref. egyház képviselőinek suverénitását illeti,* oda nyilatkozott, hogy a kormány képviselőiben *nem bocsátkazhatik tárgyalásokba a ref. egyházzal addig, amíg annak saját alkotmányos alapelvei szerint megválasztott vagy a gyülekezetek által önálló püspöki jog- és hatáskörrel felruházott püspökei nincsenek.* E szerint bírálandók el

— nézete szerint, — a többi összes, a ref. egyház érdekeit illető kérdések”.

„Ismerem a kormány álláspontját, mely szerint a ref. egyháztól az önálló szlovenszkói ref. egyházzá való szerveskedést kívánja.”

„Bizonyára nem fog ártani, ha közlöm a kormánynak azt a legújabb állásfoglalását, hogy a ref. lelkészeket hűségi fogadalom letételére nem fogja felhívni. Az egyház ügyeibe még ezzel sem kíván beleavatkozni. Hanem magától a lelkészi kartól várja azt, amint ez az ev. egyházban is történt. És pedig, azok a lelkészek, akik nov. 30-ig leteszik a hűségi fogadalmat, azok az év folyamára is tarthatnak igényt az államsegélyekre. Azok azonban, akik ezen túl teszik azt le, csak a jövő év január 1-től kaphatják segélyeiket”.

Erre a levélre nem lehetett más válaszom, minthogy őszintén feltárjam azt a kiáltó ellenmondást, mely a kormánynak velünk szemben hangoztatott „be nem avatkozása” és autonómiánkon nap-nap mellett elkövetett sértései között van. A református papság alkotmányos érületénél fogva, nem vonakodik az állam törvényes keretei közé beilleszkedni s a hűségi fogadalmat letenni, ha a többi felekezetek papjaihoz hasonlóan saját egyházi előjárói útján hivatik fel a fogadalom letételére. Ugyanakkor hangsúlyoztam, hogy a szlovenszkói ref. egyházkerületeknek — az E. T. I. t. c. 184. §-a értelmében, — most is törvényesen megválasztott előjárói vannak, mert amikor pl. engem a gyülekezetek egyházkerületi főjegyzőjévé tettek, ugyanakkor az egyházkerület mindenkor püspökhelyettesévé is megválasztottak. Törvényes hatáskörömhöz tehát szó se fér. Az különben is ref. egyházunk autonóm belső ügye, amelybe a kormány állítólag nem kíván beleavatkozni.

November 24-ikén kaptam erre a levelemre egy mentegető választ, a melyben Stunda I. úr elismeri igazságomat s azt a váratlan felvilágosítást adja, hogy a hűségi fogadalom letételének napját a miniszter hivatalosan még ki sem tűzte, a november 30-iki terminus tehát tévedés. Ő — ugymond — „próbálta rábirni a minisztert, hogy hívja fel a zsupáni hivatalokat, hogy a lelkészi kartól a hűségi fogadalmat kikérjék, de ez elől a miniszter úr a limine elzárkózott.”

Együttal javasolja, hogy hívjam őt meg Rimaszombatba, abból a célból, hogy előttem a kormány teljes és végleges állásfoglalását feltárja.

Meghívtam. Feltárta. De ebből semmivel se tudtam többet, mint annak előtte. Csak eltávozása után pár nappal olvastam nagy meglepetéssel a Kassai Ujságban, egy tudósítói referátában, hogy Stunda István ref. lelkész, előadó titkár a lap munkatársa előtt nyilatkozott „a ref. egyház mai helyzetéről Szlovenszkóban.” E nyilatkozat szerint a kormány velünk szemben a következő három feltételt állította fel:

1. Az önálló ref. egyház megszervezése.
2. A lelkészek hűségesküjének letétele.
3. Az itt élő református szlovákoknak egy egyházmegyébe való tömörítése.

Erre fordultam én, előbb említett levelemmel, magához a miniszterhez hivatalos felvilágosításért. S erre hívtam össze mai egyházkerületi gyűlésünket, mert ezekre a feltételekre más nem adhat feleletet.

Hát adjunk mi: bölcseset, igazságosat és magunkhoz méltót.

Emeljük fel a szívünket, emeljük fel a fejünket és kezdjük el a nehéz utat . . . az Ő nyomdokain.

Ha kitartunk vele a Golgotáig: a mi töviskoronánkból is glória támadhat az anyaszentegyház fején.

Ó, Uram, ne hagyj magunkra, Uram maradj velünk!

A szépen megírt, de szomorú tartalmu jelentést—melynek minden mondata történeti adat lesz az utókorra nézve— teljes egészében jegyzőkönyvébe iktattatja s ez által megörökíti közgyűlésünk; a püspök-adminisztrátor úr összes intézkedéseit és eljárását pedig elismeréssel és helyesléssel veszi tudomásul.

6. Elnökség jelenti, hogy két fegyelmi és két közigazgatási bírósági ügy vár tárgyalásra és elintézésre s javasolja, hogy a bírósági ügyek tárgyalása jelen közgyűlésünk berekesztésével kezdődjék.

Egyházkerületünk közgyűlése az elnökség javaslata értelmében határoz s ennek alapján elnökség a bíróság tagjait a tárgyalásra meghívja.

7. A trianoni békeszerződés ratifikálása folytán elérkezvén annak szüksége és ideje, hogy a magyarországi Tiszáninnen református anyaegyházkerülettől Szlovenszkóhoz csatolt egyházaink egyházkerületté alakuljanak és szervezkedjenek, Czinke István püspök a következő határozati javaslatot terjesztette elő s olvasta fel;

„A Csehszlovák köztársasághoz csatolt református gyülekezetek a békeszerződés törvénybeiktatása folytán bekebelezettvén, annak következményeképp az egyházkerület

a) felhatalmazza lelkészeit és tanítóit az állam iránti hűségi fogadalom letételére.

b) A köztársasághoz csatolt ref. gyülekezetekből önálló egyházkerületeket alakít „Szlovenszkói Tiszáninneri Egyházkerület” elnevezés alatt; annak élére püspököt és főgondnokot állít s ez egyházi törvényben előírt összes tisztviselőket, kormányzó és bíraskodó hatóságokat megválasztja, illetőleg az eddigi létszámot kiegészíti.

c) Az így megalakított egyházkerületet öt egyházmegyére osztja be, u. m. abaujtonnai 28., alsózempléni 11., felsőzempléni 28., gömöri 35. és ungi egyházmegyébe 38 gyülekezettel, felhatalmazván az egyházmegyéket, hogy törvényes hatáskörükben esetleg hiányos tisztviselői karukat szabad választás útján kiegészíthessék.

d) Az egyházkerületi közigazgatás költségeinek részben való fedezésére az u. n. közigazgatási perselynek a hat úrvacsora osztás alkalmából való kitételét elrendeli.

e) Megkeresi a kormányt, hogy mindezen egyházi tagozatok és hatóságok részére utalja ki mindazokat az állami segélyeket és hozzájárulásokat, amelyeket egyházunk a magyar állam részéről élvezett s ugyanoly értékben és alakban, amint azt a testvér ág. hitv. ev. egyház a maga egészében és tagozataiban kapja és élvez.

f) Az egyetemes magyar ref. egyháznál, a tiszáninneri anyaegyházkerületnél, az elszakadt egyházmegyéknél s a sárospataki főiskolánál maradt egyházi alapok és alapítványokhoz tulajdonjogát továbbra is fenntartja s azok jövedelméhez igényt formál. Addig pedig, míg e jövedelemhez hozzá juthat, megkeresi a csehszlovák kormányt, hogy a járandóságokat egyházunknak hasonló célokra, u. m. lelkésznevelésre, lelkészi nyugdíjak és özvegy-árva illetmények folyósítására előlegezze, vagy pedig engedje meg, hogy lelkészjelöltjeink a sárospataki teol. akadémiát továbbra is látogathassák, nyugdíjas lelkészeink, özvegyeink és árváink törvényes járandóságaikat a magyarországi nyugdíjintézetektől, hová a befizetéseket teljesítették, ezután is felvehessék,

g) A kormánnyal való tárgyalásra s a testvér dunántuli egyházkerülettel való együttes eljárásra a jelen ülésből egy állandó bizottságot választ.

h) Hivatalos egyházi lapot indít saját kiadásában, amelynek járására az összes gyülekezeteket kötelezi, az előfizetési díjakat azoknak költségvetésébe felvenni elrendeli s az esetleges hiányt a saját pénztárából kiutalja. A szerkesztői teendőkkel Réz László rozsnyói lelkészt bizza meg, évi 100 Kor. tiszteletdíj mellett.

i) Felhatalmazza az elnökséget, hogy míg a közigazgatási államsegély folyósíthatnák: a közigazgatási költségeket az egyházi közalap terhére utalványozhassák; amely alap járuléka a gyülekezekről szigoruan behajtandók az egyetemes egyházzal utólagos elszámolás feltétele mellett.

k) Elrendeli minden egyházmegyében az egyház és iskola látogatások pontos megtartását: az ellenőrzésre, közvetlen érintkezésre és a gyülekezetek irányítására nagyobb szükség lévén, mint bármikor idáig.

l) A második lelkészképesítő vizsga felvételére lelkész vizsgáló bizottságot alakít s annak tagjaiul püspök és főgondnok elnökle alatt Búzi Márton gömöri esperest, Simon Mihály rimaszombati lelkészt, Réz László egyházkerületi jegyzőt, dr. Kovács László egyházkerületi ügyészt és Süteő István gömöri egyhm. tanácsbíróvá választja meg.

Egyházkerületi közgyűlésünk a határozati javaslatot változtatás nélkül, teljes egészében, egyhangulag elfogadja s azt határozati erőre emeli és az abban foglalt rendelkezéseket végrehajtja és végrehajtatja; kimondja, hogy egyházi és iskolai életünk összes vonatkozásaiban az 1904/07 évi Egyházi Törvények alapján áll;

a megalakulásra és szervezkedésre vonatkozó határozatból folyólag és annak alapján megválasztja addig is, míg a lehetőség és időszerűség a törvényeinkben meghatározott módon való választásokra módot és alkalmat fog szolgáltatni: püspökké Czinke István rimaszombati lelkészt, egyházkerületi főgondnokká Lukács Géza gömöri egyházm. gondnokot, jegyzővé Réz László rozsnyói lelkészt, munkatorlódás esetére még Pataky Pál ungtarnóczi és Lengyel József szinai lel-

készeket, világi jegyzővé dr. Molnár József rimaszombati ügyvédet, *papi tanácsbírókká* a Tiszáninnyi egyházkerület tanácsbíróit, névszerint: Komjáthy Gábor ungvári, Idrányi Barna szalánczi és Péter Mihály gálszécsi lelkészeket, *világi tanácsbírókká* Minay István ungvári, Bornemissza Elemér bátkai és dr. Óváry Pál tornai egyháztagnokat, egyházmegyei tanácsbírókat, egyházkerületi ügyésszé dr. Kovács László rimaszombati ügyvédet, azoktól, akik hivatali esküt nem tettek s jelen voltak, a hivatali esküt kivette;

a két szlovenszkói egyházkerületet közösen —, valamint egyetemes egyházunkat érdeklő ügyek megbeszélésére és előkészítésére — addig is, míg az időszerség e tekintetben más irányu szervezkedést fog javasolni és kívánni — állandó közös bizottság létesítését határozza el s ebbe egyházkerületünk részéről megválasztja az elnökséget, papi részről Idrányi Barnát és Péter Mihályt, világi részről Szalay Lászlót és Bornemissza Elemért,

végül kimondja, hogy az egyházkerületté alakulásra és a szervezkedésre vonatkozó e közgyűlési határozatot, jegyzőkönyvi kivonatban közli a kormánnyal s a szlovenszkói dunántúli egyházkerülettel — hasonló eljárás reményének és óhajának kifejezése mellett.

8. Tekintettel egyfelől egyházunk az állam és egymáshoz való viszonyának teljes rendezetlenségére, melynek folyománya, hogy református egyházunkkal a hivatalos apparátus mindezideig szóba sem állott, az állam hatalom tudomást sem vett rólunk s tekintettel másfelől az egyre tűrhetlenebbé váló megélhetésre, mely egyházainkat is, de különösen lelkészeinket az elviselhetlenségig sújtja és így a lét és nemlét kérdése elé állítja, elmaradván a magyar államtól élvezett segély; tekintettel végül a Szlovenszkó teljhatalmu Miniszterének rendeletében egyházkerületünkkel közölt feltételek tárgyában szükségessé vált állásfoglalásunk kifejezhetésére: Czinke István püspök a Csehszlovák köztársasági állam kormányához, illetve annak szerveihez terjesztendő, a jelen jegyzőkönyvhöz mellékelte Memorandum-tervezetet terjesztette elő és olvasta fel;

Egyházkerületi közgyűlésünk a Memorandum-tervezet megkészítéséért Czinke István püspöknek nagy elismerését és hálás köszönetét fejezi ki, a Memorandumot, mint teljesen átgondolt, kimerítő okmányt, helyesli s annak tartalmát, a benne kifejezésre juttatott kívánságokat, elveket magáénak vallja, elfogadja; s annak az egyházkerület nevében való aláírására az elnökséget felkéri és felhatalmazza;

elhatározza továbbá, hogy ezen Memorandum magyar és szlovák nyelven állíttassék ki négy példányban s ennek egy-egy példányát a Csehszlovák köztársaság elnökének, az állam kormányelnökének, a prágai nemzetgyűlésnek, Szlovenszkó teljhatalmu miniszterének személyesen adja át a két egyházkerület elnöksége, mint a szlovenszkói református egyház-egyetem küldöttsége, hogy ez által alkalma legyen a szlovenszkói ref. egyház érdekeinek személyes tanácskozás útján való megvédésére is;

elhatározza végül, hogy e határozat jegyzőkönyvi kivonat útján közöltessék a szlovenszkói dunántúli testvér egyházkerülettel — a Memorandum elfogadása és ezzel összefüggésben hasonló állásfoglalás és intézkedés céljából.

9. Az alsózempléni egyházmegye helyettes esperese jelenti, hogy az 1920. évi november hó 4-én megtartott rendkívüli egyházmegyei közgyűlés — az ügyek zavartalan intézhetése, főleg a bírósági tárgyalások megtarthatása céljából — elhatározta, hogy egy papi és két világi tanácsbíró választ és erre vonatkozólag püspöki, illetve egyházfőhatósági engedélyt kér.

Egyházkerületi közgyűlésünk — amennyiben az alsózempléni egyházmegye ügymenete megkívánja a kért választás megejtésének szükségességét — megengedi, hogy egy papi és két világi tanácsbíró választassék, azonban csak ideiglenesen.

10. Ugyancsak az alsózempléni helyettes esperes jelenti, hogy Kiskövesd lelkésze, Karászi Benő, 1919. év nagypéntekje előtti napon elhagyta lelkészi állását, így akarván megtörni a hivatást a fizetési differenciáknál tanúsított makacsságukban. Az eltávozásra az alsózempléni esperes, Bálint Dezső engedélyt adott és megígérte, hogy helyettesíteni nem fogja, bár egy hónap

mulva már Kiskövesdre segédlelkészt rendelt. Karászi Benő eltávozásának jelzett ideje óta, gyülekezetébe nem tért vissza, sőt megválasztatott Budapestre vallástanítónak s ugyanakkor kineveztetett Törökszentmiklóstra helyettes lelkésznek is; — a kiskövesdi gyülekezet hallani sem akar Karászi Benőről, Karászi Benő pedig követeli fizetését.

Az alsózempléni egyházmegye közgyűlése úgy határozott, hogy helyettes esperes szólítsa fel Karászi Benőt állásának záros határidőn belől való elfoglalására, mit ha nem teljesít, a lelkészi állás megüresedettnek tekintendő. Karászi ellen azonban az állás elfoglalása esetén is megindítandó a birói eljárás.

Helyettes esperes az egyházmegyei közgyűlés határozata értelmében alkalmas módon felhívta Karászi Benőt lelkészi állásának 1920. évi december hó 15 ig való elfoglalására, kijelentvén, hogy el nem foglalás esetén kiskövesdi lelkészi állása megüresedettnek fog tekintetni s be fog tölteni. Kéri h. esperes az intézkedés jóváhagyását.

Egyházkerületi közgyűlés az alsózempléni egyházmegye határozatát megsemmisíti, mert Karászi Benő megsértette ugyan a lelkészi állás méltóságát is, megszegte az egyházi törvények és szabályrendeletek által reá rótt kötelelességeket is, az által, hogy elhagyta huzamos időre lelkészi állását, de nem mondott le lelkészi állásáról (Lásd E. T. II. t. cz. 3. 4. §§-it) éppen ezért utasítja h. esperest, hogy mindenekelőtt gondoskodjék arról, hogy a kiskövesdi egyházban a lelkészi teendők állandóan és rendszeresen elláttassanak, egyidejűleg pedig indítson Karászi Benő ellen fegyelmi eljárást, melynek során lesz eldöntendő egy részről az, hogy lelkészi állásába visszatérhet-e és így a lelkészi állás betöltendő-e vagy sem, más részről az is, hogy van-e joga Karászi Benőnek eltávozása óta fizetésre, vagy nincs.

11. Ugyancsak az alsózempléni helyettes esperes jelenti, hogy a királyhelmeci és ágcsernyői presbitériumok megtiltották tanítóiknak a hűségi eskü letételét; az alsózempléni egyházmegye közgyűlése megsemmisítette ugyan a két presbitérium tiltó határozatait és utasította Batta Zsigmond királyhelmeci és Lábos Endre ágcsernyői tanítókat, hogy jelentkezzenek az állami tanfelügyelőnél a hűségi fogadalom letételére s egyben értesítette

ő is hivatalosan a tanfelügyelőt, hogy a két tanító nem a saját elhatározásából nem jelentkezett a hűségi fogadalom letételére, hanem a két iskolaszék határozata folytán s kérte, hogy szólítsa fel a két tanítót a fogadalom letételére, hogy mindkét iskolában helyre álljon a tanítás; a tanfelügyelő azonban e kérést nem teljesítette, mivel — mint a tanfelügyelő válaszolta — „az elbocsátott s nem reaktivált két tanító eskütételre meg nem hívható.”

Egyházkerületi közgyűlésünk — bár elhamarkodottnak itéli a királyhelmeci és ágcsernyői presbitériumok eskütételi tilalomra vonatkozó határozatait, mindazonáltal — sérelmesnek tartja a zemplénmegyei állami tanfelügyelő állásfoglalását, annyival is inkább, mert egyrészt a két presbitérium határozatának a forrása tulajdonképpen az, hogy a közoktatásügyi kormány autonómiánk megsértésével nem az egyházi főhatóság útján, hanem közvetlenül a tanítókkal közli rendeleteit s így presbitériumaink és tanítóink nem tudják, hogy kinek engedelmességet kell tenni, másrészt pedig mert az egyházmegyei hatóság meg is semmisítette a két presbitérium határozatait: ennél fogva e sérelmes tanfelügyelői intézkedés és eljárás orvoslása céljából a közoktatásügyi miniszterhez fordul; s egyben utasítja h. esperest, hogy szeresse be a két presbitéri határozatot, csatolja az egyházmegyei határozatot is és terjessze be azokat további eljárás céljából a püspöki hivatalba.

12. A tornai egyházmegyének 1920. évi november hó 22-én tartott közgyűlése kimondta, hogy közigazgatási és bírósági szempontból csatlakozni kíván ideiglenesen az abauji egyházmegyéhez.

Az abauji egyházmegyének 1920. évi november hó 23-án tartott közgyűlése elhatározta, hogy „a tornai egyházmegye Zsarnó, Bódvavendégi, Görgő, Szádelő, Körtvélyes, Jabloncza, Barka és Szilice egyházközségeit testvéri szeretettel veszi fel az egyházmegye kötelékébe s az így kibővített traktus, mint *abauj tornai egyházmegye* fogja az egyházkerület részét képezni. Az egyesülés egyelőre csak közigazgatási és bírósági ügyekre terjed ki; míg az egyházmegye egyéb ügyeiben, nevezetesen a gyámintézeti, továbbá az alapok és alapítványok kérdésében

erre alkalmas későbbi időben fog tanácskozás és intézkedés történni."

Az eként kibővült s illetve egyesült abaujtonai egyházmegye ugyancsak 1920. évi november hó 23 iki gyűlésében elhatározta azt is, hogy: 1. az egyházmegyei tisztséget viselők mindkét egyházmegye részéről hivatalukról lemondanak; 2. új választás rendeltetik el az esperesi, gondnoki, 4 papi, 4 vil. tanácsbírói, 1 papi főjegyzői, 1 papi aljegyzői, 1 vil. aljegyzői állásokra.

Egyházkerületi közgyűlésünk helyeslő tudomásul veszi a tornai és abauji egyházmegyéknek a csatlakozásra, illetve egyesülésre vonatkozó határozatait s ebből folyólag az egyesült abaujtonai egyházmegyei közgyűlésnek az új választások elrendelésére vonatkozó határozatát is — azzal a kijelentéssel, hogy a választások ideiglenes joghatályuaknak tekintendők, mivel maga az egyházkerület sincs még véglegesen megszervezve, a végleges szervezkedésnek pedig az egész vonalon egységes elvek alapján kell megtörténnie.

13. A felsőzempléni egyházmegye 1920. évi november hó 30-án tartott közgyűléséből felterjeszti, hogy az egyetemes ref. egyházzal ezideig fennállott kapcsolatot tovább is fenntartani óhajtja s felkéri az egyházkerületi közgyűlést, hogy ez álláspontra helyezkedjék s minden elszakítási kísérlet ellen eleve tiltakozzék; mert a politikailag elszakított szlovenszkói ref. egyházak a századok folyamán oly erősen vannak összekötve az egyetemes egyházzal, hogy a viszony megbontása a szlovenszkói ref. egyházak lassu haldoklását idézné elő; a szlovenszkói ref. egyházak külön egyházkerületté tömörítve nem tudnának megfelelni azon hivatásoknak, mely egy egyházkerülettől kívántatik; az egyházmegye midőn ez álláspontját hangoztatja, szemé előtt tartja egyetemes egyházunknak a Romániában és az Északamerikai egyesült államokban levő ref. egyházaknak viszonyát.

Egyházkerületi közgyűlésünk a felsőzempléni egyházmegye álláspontját *elvileg* helyesli és maga is vallja: azonban — mivel a szükségessé vált szervezkedésnek sem elvi, sem részletkérdéseit az egyházkerületünk által megszabott feltételek alapján egyoldaluan nem véli eldönthetőnek — ez időszert még a magyarországi egyetemes ref. egyházzal való

kapcsolat kérdésében álláspontját konkrét módozatokban le nem szögezheti, lévén az első és nagy kérdés egyházunk államjogi helyzetének a tisztázása, autonomiájának és lételének biztosítása s csak az események fejlődésének folyamán előállható viszonyok és helyzet bölcs mérlegelésével foglalkozhat a kívánatosnak jelzett kapcsolat konkrét módozatainak kérdéseivel.

14. A felsőzempléni egyházmegye 1920. évi november hó 30-án tartott közgyűlése — hivatkozással Szlovenszkó teljhatalmu miniszterének az ág. h. ev. egyház részére kiadott 875/1919. számú rendeletére, melynek 11. §-a értelmében az állam az ág. h. ev. egyház nyugalmazott lelkészei és özv. lelkésznői részére a magyar állammal való elszámolásig mindazon járulékokat hajlandó fizetni, melyet az illetők az egyetemes ág. h. ev. egyháztól nyertek — felkéri a püspökhelyettes urat, hogy keresse meg a miniszteriumot az egyenlőség és viszonyosság elvénél fogva e rendeletének a ref. egyházra való kiterjesztésére.

Közgyűlésünk a felsőzempléni egyházmegye javaslatát elfogadja s az abban jelzett igényeknek az államkormány elé leendő terjesztését püspök ur figyelmébe ajánlja.

15. Olvastatott a felsőzempléni egyházmegye 1920. nov. 30-án tartott közgyűlésének felterjesztése a nemzetgyűléshez benyújtott Bartosek képviselő féle szeparációs törvényjavaslat tárgyában.

Egyházkerületi közgyűlésünk a maga részéről is ünnepélyesen tiltakozik az egyháznak az államtól való elválasztásának azon módja és mértéke ellen, amely a Bartosek képviselő által benyújtott törvényjavaslatban tervezetik, mert az teljesen ellentétben van református népünk vallásos érzésével, megbénítaná református egyházunk vallás-erkölcsi és kulturális működését és így magának a Csehszlovák államnak erkölcsi és kulturális érdekeit is veszélyeztetné, különösen ma, az erkölcsi érzés és felfogásnak minden téren tapasztalható meglazulása idején. Egyházkerületünknek az a felfogása és tapasztalatokra épített véleménye, hogy az államnak — ha valamikor, úgy

ma — az a jól felfogott érdeke és kötelessége, hogy az egyházzal karöltve s azt támogatva munkálja a vallás-erkölcsi és kulturális egyetemes érdekeket.

Egyházkerületünk ez állásfoglalását és véleményét közli a Csehszlovák köztársasági állam nemzetgyűlésével.

16. A felsőzempléni egyházmegye ugyancsak 1920. évi nov. 30-iki közgyűléséből az egyházak anyagi ügyeiben a jövőben püspök úrtól irányítást kér, hogy lelkészeink ne maradjanak tanácstalanul egyházaink esetleges nagy hátrányára.

Egyházkerületi közgyűlésünk a felsőzempléni egyházmegye kérését méltányolva, felkéri püspök urat, hogy adandó esetekben kérje ki az egyházker. ügyész véleményét s közölje azt az egyházakkal.

17. A gömöri egyházmegyéből és részben az egyházmegyei közgyűlés után a következő iskolaügyi sérelmek terjesztettek egyházkerületi közgyűlésünk elé :

Buzi Márton, ugy is mint esperes, ugy is mint a kövecsesi egyház lelkésze és az iskolaszék elnöke panaszolja, hogy a rozsnyói tanfelügyelő iskolalátogató körútjában meglátogatta a kövecsesi ref. iskolát és kifogásai folyamán megállapította, hogy az iskolában hiányzik a köztársasági elnök arcképe és a két nyelvű iskolai pecsétnyomó és arra a felvilágosításra, hogy azért hiányzanak, mert azok beszerzésére az iskolaszék elnöksége egyházhatósági uton rendeletet nem kapott, jelzett tanfelügyelő arra hivatkozott, hogy a rendeletet ő, mint tanfelügyelő, kiadta; s mikor erre panaszos azt felelte, hogy autonomiánk értelmében iskoláinkban csak oly rendeleteket hajtunk és hajtattunk végre, amelyek egyházi főhatóságainkkal közöltetnek s azok által rendeltetik el azoknak végrehajtása, a tanfelügyelő eltávozott, megfenyegetve a tanítót is, panaszos esperes-lelkész is fegyelmivel, panaszost ezen felül internáltatással is; a tanító-államsegélyét pedig táviratilag be is tiltotta az adóhivatalnál. Jelenti továbbá gömöri esperes, hogy vannak oly helyek is, ahol nem várva be az egyházhatósági rendelkezést, egyszerűen eleget tesznek a tanfelügyelők rendelkezéseinek.

Ruszkai Gyula jánosii lelkész is jelenti, hogy a rimaszombati állami tanfelügyelő, az iskolaszéki elnökök megkerülésével, közvetlenül a tanítókhöz oly felhívást intézett, mely szerint a

tanítók — különbeni felfüggesztés terhe alatt — szerezzék be a tantermek számára a köztársasági elnök arcképét és azt függesszék ki és szerezzenek be minden iskola részére csehszlovák köriratu bélyegzőt.

Ablonczy Pál hanva-csizi-lenártfalvai lelkész arról tesz jelentést, hogy a csizi és hanvai községi biróknak oly rendelet adatott ki, mely szerint az iskolák szlovák felirattal látassanak el, a községi birók pedig nyolcz nap alatt jelentsék a rendelet végre vagy végre nem hajtását. A végre nem hajtás esetén 5000 kor. pénzbüntetés helyezettett kilátásba.

A tornaljai egyház presbiteriuma ugyanilyen természetű sérelemre vonatkozó panaszt terjesztett elő a gömöri egyházmegye után.

A felsőzempléni egyházmegye 1920. évi nov. hó 30-iki közgyűléséből hasonlólag azt jelenti, hogy a kormányközegek iskoláinkat úgy tekintik, mintha azok nem felekezeti iskolái lennének; a tanfelügyelők nem felettes egyházhatóságaink és iskolaszékeink után keresik meg a tanítókat, hanem közvetlenül és ez eljárásaikkal beleavatkoznak a tanítók fegyelmezési ügyeibe s az iskolák egész szellemi életébe, miáltal mélyen sértik iskola fenntartó jogainkat s egyházi autonomiánkat; sőt ily nemű beavatkozásoktól maguk az egyházak s azoknak lelkészei sincsenek megkímélve, amennyiben nem csak közigazgatási, de egyházi ügyekben is megkereséseket intéznek közvetlenül hozzájuk.

Egyházkerületi közgyűlésünk mély fájdalommal, sőt megdöbbenéssel hallgatja a panaszos jelentésekben foglalt sérelmeket, amelyek — mint a jelentésekből megállapíthatók — általános természetűek; ezek, akár a tanfelügyelők önkényes eljárásainak eredményei, akár kormányhatósági rendelkezések, a legnagyobb mértékben megsértései ugy egyházunk autonomiájának, mint az állami jórendnek. Ezek ellen éppen ezért egyházkerületünk tiltakozásának ad kifejezést.

Ugyanis: autonomiánk értelmében felekezeti iskoláinkban csak egyházi hatóságunknak van és lehet rendelkezési joga s az államkormány a maga rendelkezéseit csak egyházhatóságunk által hajtat-

hatja végre, lévén az természetes jogelv, hogy minden egyes munkás hivatalos ténykedéseiben csak annak a rendelkezéseit köteles tiszteletben tartani és teljesíteni akitől alkalmaztatását nyerte. De az állami jó rend biztosítására való törekvés is azt javalja, hogy az egyes munkakörökben, így a kulturális munkák körében is egységes legyen a rendelkezés s az annak a hatóságnak biztosítsák, amelytől nyerik a munkások alkalmaztatásukat, mert ez esetben, ha más hatalmi tényezők is rendelkezési jogot gyakorolnak, a jó rend helyébe a rendetlenség, a zürzavar, a munkakedv helyébe a kedvetlenség, a béke helyébe az állandó harc lép.

Ez okok alapján egyházkerületünk tisztelettel arra kéri Csehszlovákia demokratikus köztársaságának kormányát, hogy református egyházunk nehéz küzdelmek által megszerzett és törvényekben biztosított és hitvallásunk lényegéhez tartozó autonomiáját ismerje el és iskolaügyi rendelkezéseit is ennek megfelelőleg az egyházi főhatóságainkkal közölje s azok útján hajttassa végre azokat és mentse meg ez által nevelő-oktatóinkat a nevelés-oktatás nagy hátránnyal járó lelki gyötrelmekről, egyházunkat pedig az autonomiájáért vivandó harctól.

18. A gömőri egyházmegye esperese jelentette a püspöki hivatalnak, hogy a tornai egyházmegye kebelébe tartozó *sziliczei* és a *borzovai* egyházak még az 1919. év novemberében azt kérték tőle, hogy fogadja be őket a gömőri egyházmegye kebelébe; a két egyház presbitériuma, illetve közgyűlései egyházkerületünkhöz terjesztett beadványaikban újlag előterjesztették e kérésüket, hivatkozva arra, hogy az egyesült abaujtonnai egyházmegyéhez a nagy távolság és rendkívül nehéz közlekedési viszonyok miatt semmiképen sem akarnak tartozni.

Egyházkerületi Közgyűlésünk nem zárkózik el a szilicze-borzovai egyházak kérésének teljesítése elől és tekintettel arra, hogy az abaujtonnai egyházmegye képviselői ajánlólag nyilatkoznak, ideiglenesen megengedi, hogy a gömőri egyházmegye kebelébe tartozzanak, mert maga is tudja, hogy ez egyháznak, mely politikailag Gömörvármegyébe tartozik, több

oknál fogva előnyösebb, ha a gömőri egyházmegye kebelébe tartozik: azonban utasítja ez egyházakat, hogy az abaujtonnai egyházmegyétől való elszakadásukat kérjék az abaujtonnai egyházmegyétől és a gömőri egyházmegyébe való felvételüket a gömőri egyházmegyétől s az egyházkerület csak az egyházmegyei határozatokat bírálhatja felül, mert az elszakadás, illetve csatlakozás jogviszonyokat és pénzügyi érdekeket is érint és azoknak rendezését is maga után vonja.

19. Az ungi egyházmegye beterjeszti megerősítés végett: a.) a korláthelmeczi egyház lelkészi díjlevelét 4 példányban, b.) pallói és veskőczi leányegyházak előkönyörgő-tanítói díjleveleit, előbbi 3, utóbbit 4 példányban; mindenkhez csatolva van a régi díjlevel s mindeniket megerősítette az ungi egyházmegyei közgyűlés.

Egyházkerületi közgyűlésünk a szabályszerűleg kiállított korláthelmeczi lelkészi-, pallói és veskőci előkönyörgő tanítói díjleveleket — tekintettel arra, hogy azok a régi díjlevelekkel megegyeznek — megerősíti.

20. Több egyházmegyéből jelentették a sanyaru helyzetbe jutott lelkészek, hogy a hívek nem hajlandók díjlevel szerinti járandóságukat csorbitatlanul beszolgáltatni.

A Budapesten 1920. évi szeptemberben tartott zsinat is foglalkozott az erre a kérdésre vonatkozó panaszokkal s a következő utasítást határozta: „Arra való tekintettel, hogy azok a bajok, melyek a belhivatalnoki javadalmak kérdésében elég nagy számmal ugyan, de mégis inkább csak egyes vidékekre szorítkozva egyházi életünkben felmerültek s nem általános természetűek; s átmeneti jellegük és a helyi viszonyok és a baj eltérő okai szerint különböző orvoslást igényelnek: az országos zsinat egyetemes érvényű kormányzati intézkedést sem lát helyén valónak, hanem utasítja az egyházkerületeket, hogy — szem előtt tartva egyrészt az egyházi törvényeink szerint *változtatlanul érvényben levő* díjlevelek csonkithatatlanságának elvét, másrészt pedig a rendkívüli viszonyok által indokolt, egyébként is *minden jogban benne rejlő méltányosságot is és pedig úgy az egyházközségek, mint a javadalmakosok javára* — tegyenek a zsinati törvényhozási intézkedésig a jelenlegi kivételes viszonyok-

nak és a gyülekezeteikben észlelt bajok természetének megfelelő átmeneti intézkedéseket."

Egyházkerületi közgyűlésünk sajnálattal állapítja meg, hogy a belhivatalnokok díjlevél szerinti fizetésének részben vagy egészben való megtagadása kisebb-nagyobb mértékben szlovenszkói egyházainkban általános jellegűek: ennél fogva határozatilag kimondja, hogy a díjlevelek csonkithatalanságának elvét tartva szem előtt, a belhivatalnokok fizetései szükség esetén politikai közigazgatási úton hajtassanak be s amennyiben a viszonyok kívánják, e tekintetben a teljhatalmu miniszterhez felterjesztés fog intézteni a behajtás elrendelése céljából.

21. Búzi Márton gömöri esperes jelenti, hogy a sajoszentkirályi állami elemi iskola két tanítói állása közül az 1920-ik év folyamán az egyik tanítói állás és pedig az, amelyiket a magyar állammal kötött szerződés értelmében ref. vallású férfi tanítóval kellett betölteni és eddig mindig ilyennel töltetett is be, ki a sajoszentkirályi állami népiskolába járó ref. vallású növendékeknek vallást is tanított, sőt az egyházban előkönyörgői teendőket is végezhetett, megüresedett és erre az állásra az állami szerződés ellenére róm. kath. vallású nőtanító neveztetett ki, aki az illetékes rozsnyói állami tanfelügyelőnél pályázatával nem is jelentkezett, habár volt alkalmas ref. vallású pályázó is és habár a sajoszentkirályi egyház előjárósága, jó előre, még 1920. július hóban felterjesztésében felhívta a tanügyi kormány figyelmét az egyháznak a magyar kormánnyal kötött szerződésére és így a tanítói kinevezésre.

Egyházkerületi közgyűlésünk a sajoszentkirályi állami népiskola tanítói kinevezésének konkrét esetéből kifolyólag azon tiszteletteljes kéréssel fordul a közoktatásügyi kormányhoz, hogy az állami elemi népiskolák tanítói állásainak betöltésénél vegye figyelembe azon szerződéseket, melyeket egyházaink annak idején, az állami iskolák felállításakor, a magyar állammal kötöttek s azoknak megfelelően nevezze ki a tanítókat és részesítse ez által a református egyházakat ugyanolyan elbánásban, mint a többi keresztyén felekezeteket s ne fossza meg a mi egyházunkat sem létele lényeges feltételétől;

a sajoszentkirályi állami népiskolához kinevezett róm. kath. vallású nőtanító helyett pedig nevezzen ki ref. vallású férfi tanítót.

22. Olvastatott a beregi ref. egyházmegye 1920. évi nov. hó 25-én tartott közgyűlésének jegyzőkönyve, melyben püspök-helyettes úr azon felhívására, hogy csatlakozzék a beregi egyházmegye, a máramaros ugocsa egyházmegyével együtt, a szlovenszkói tiszáninneri egyházkerülethez, feleli, hogy érdemleges határozatot e nagy horderejű kérdésben csak a máramaros-ugocsa egyházmegyével leendő tanácskozás után fognak hozhatni.

Egyházkerületi közgyűlésünk a beregi egyházmegyei közgyűlés értesítését tudomásul veszi.

23. Olvastatott a szlovenszkói tiszáninneri ref. egyházkerület lelkészképesítő bizottságának Rimaszombatban 1920. évi október hó 23 án megtartott lelkészképesítő vizsgálatról felvett jegyzőkönyve, mely szerint a Czinke István püspökhelyettes elnöklete alatt Ruszkay Gyula, Simon Mihály lelkészekből és dr. Molnár József gömöri egyházmegyei ügyész biz. jegyzőből álló bizottság Kozár Sándor kassai segédlelkészt a különböző tantárgyakból, u. m. a keresztyén hit- és erkölcsstanból, a magyar ref. egyház történetéből, egyházjogból és egyházszertartásból megvizsgálván, képesítettnek és a ref. egyházban lelkészi szolgálatra jogosítottnak, a rendes lelkészi hivatalra megválaszthatónak nyilvánította és az erre vonatkozó bizonyítványt nevezett részére kiadni rendelte.

Egyházkerületi közgyűlésünk a bizottság eljárását és jegyzőkönyvi jelentését tudomásul veszi; amennyiben pedig a jövőben — a lelkészképzés és képesítés kérdésének rendezéséig — lelkészképesítési vizsga felvételére szükség volna, a lelkészképesítő bizottság — miután jelen jegyzőkönyv 7-ik pontjában megnevezettek közül az egyházker. közgyűlés által megválasztott — működésére és eljárására nézve minden tekintetben tartsa irányadónak és kötelezőnek az 1904/07. évi Egyházi Törvények és Konventi Szabályrendeletek vonatkozó rendelkezéseit; a bizottság költségeit az egyházkerület közigazgatási pénztár fogja fizetni a lehetőség szerint.

24. Jelenti püspök, hogy a folyó iskolai év elején, szept. 18-án, előterjesztéssel élt a bratislavai Školsky Referátnál az iránt, hogy az elemi népiskolákban használandó tankönyvekre vonatkozólag kiadott 34023. sz. min. rendeletet a folyó iskolai évben ne vigyék keresztül ref. népiskoláinkban a földrajzi tankönyvön kívül, mert a keresztülvitel az oktatásügy kárával járna. — Szlovenszko teljhatalmu minisztere azonban az előterjesztésben foglalt kérést nem teljesítette, hanem arról értesítette a püspöki hivatalt, hogy az elrendelt tankönyvek sürgős használatba vételéhez ragaszkodik.

Egyházkerület közgyűlésünk a püspöki jelentést sajnálattal veszi tudomásul; egyidejűleg azonban szükségét érzi annak, hogy a népiskolai tankönyvek sorsát, különösen pedig a különböző típusú iskolák számára a vallástani könyvek sorsát a jövő iskolai évre előkészítse s e célból Réz László rozsnyói lelkészt felkéri, hogy a püspöki hivatalnak ideje korán terjessze be véleményes javaslatát.

25. Olvastatott a Foncière kassai főügynökségének ajánlata a tűzkár elleni biztosítás új rendezése tárgyában.

Egyházkerületi közgyűlésünk ez ajánlatnak komoly mérlegelését szükségesnek tartja, mert bár a tiszáninneri egyházkerület a háboru alatt elrendelte az egyházi épületek biztosításának felemelését, azonban e rendelkezés óta is változtak a viszonyok s egyébként is változott a biztosító intézetnek egyházainkhoz való viszonya: ezen okoknál fogva a Foncière kassai főügynökségének ajánlatát egyházi épületeink tűzkár elleni biztosításának ügyét, annak szlovenszkoói egyházkerületünkkel való minden vonatkozásában, kiadja Idrányi Barna egyházkerületi tanácsbírónak véleményes javaslatát céljából elvárva, hogy javaslatát beterjeszti a püspöki hivatalba.

26. Püspök jelenti, hogy a Dunántuli ref. egyházkerület 1920. évi július hó 16-án Komáromban közgyűlést tartott, melynek jegyzőkönyvéből a 6-ik számú pontot, — melyben egy közös bizottságba a maga részéről kiküldött tagok névsorát közli egyházkerületünkkel — megküldi egyházkerületünknek.

Püspök jelentése s a megküldött közgyűlési jegyzőkönyvi kivonat — miután ezidőszerint más intézkedést nem kíván — tudomásul szolgál.

27. Czinke István püspök beterjeszti Jánoska György ág. h. ev. adm. püspök levelét, melyben tudomásul veszi nevezett adm. püspök, hogy a rimaszombati egyesült prot. főgimnázium kormányzását és főfelügyeletét, az addig fennállt egyezség értelmében, püspökünk átvette s egyben kéri, hogy a főgimn. igazgatási és tanulmányi ügyeit érdeklő kérdésekben történt intézkedéseire püspökünk hozzájáruljon, többek között ahhoz is, hogy „a szlovák osztályok megmaradjanak s azokat, mint egyházi intézetet tekintsek; továbbá, hogy az eddigi intézkedéseiket honorálják.”

Egyházkerületi közgyűlésünk helyesléssel veszi tudomásul, hogy püspökünk, a régi egyezség értelmében, a rimaszombati egyes. prot. főgimnázium kormányzását és főfelügyeletét átvette, mely jog érvényesítését az ág. h. ev. püspök is elismerte.

28. A rimaszombati egyesült prot. főgimnázium igazgatója, Loisch Ödön, beterjeszti az iskola 1920/21 iskolai év eddigi mozzanatairól szóló részletes jelentését, melyben vissza pillantást vett az 1918 évi októberi forradalom óta lezajlott sok nehézségre is, melyekkel küzdeni kellett az iskolának is, a tanári testületeknek is. A jelentéshez csatolja az 1919/20 iskolai évről nyomtatásban kiadott iskolai értesítőt és az 1920/21 iskolai évre beiratkozott tanulókra vonatkozó statisztikai táblázatot is, melyből kitűnik, hogy beiratkozott összesen a folyó iskolai évre: rendes tanulónak 417 növendék, ebből fiú 374, leány 40; magántanulónak 28, ebből fiú 21, leány 7. Vallás szerint: 137 ág. ev., 108 ref., 122 r. kat., 6 gör. kat., 1 unit., 65 izr. Nyelv szerint: 46 szlovák, 328 magyar, 3 német anyanyelvű.

Tudomásul szolgál.

29. A bódvavendégi lelkész ismételtlen panaszolja, hogy leányegyházába, Hidvégárdóba, mely magyar területen van, a csendőrök nem bocsájtják át, pedig őt leányegyházához fűzi úgy a létfenntartás anyagi szüksége, mint a társegyház fennmaradása és lelkigondozása.

Egyházkerületi közgyűlésünk a bódvavendégi lelkész panaszos jelentését és kérelmét az abaujtor-

nai esperesi hivatalhoz teszi át, azzal az utasítással, hogy az illetékes közigazgatási hatóságnál igyekezzen a bódvavendégi lelkész kérelmének méltányos elintézését kieszközölni, vagy legalább a fenforgó nehéz konkrét helyzetből való kibontakozás módjára utbagazítást szerezni.

30. Biste leányegyház elszakítottán a füzérkajatai egyháztól a kolbásai anyaegyházhoz csatoltatik s ennélfogva a kolbásai lelkész a kormányzati működést, valamint a papi szolgálatot abban a mértékben fogja teljesíteni a bistei egyházban, amint az eddig a füzérkajatai lelkész részéről történt. Viszont a bistei leányegyház és annak hívei ugyanazon javadalmazást kötelesek a kolbásai lelkésznek adni, amit eddig adtak.

31. Máté Miklós kisazari lelkész a csekély népességű kis egyházak újra szervezésének a kérdését veti fel a püspöki hivatalhoz intézett előterjesztésében, melyben feltárja a saját egyházának is éppen a csekély népességből folyó nehéz helyzetét, mely magára az egyházra is, a lelkészre is — az új viszonyok között — tarthatatlan állapotot teremtett; s egyidejűleg sürgetőleg érdeklődik az államsegély kieszközölésének kérdése iránt.

Egyházkerületi közgyűlésünk jelen tanácskozásának egyik fontos tárgya éppen az államsegély kieszközölése lévén, türelemre hívja fel a sanyaru sorban levő lelkészeket;

a felsőzempléni egyházmegyét pedig, melynek kebelében vannak a legcsekélyebb népességű gyülekezetek, arra hívja fel, hogy tegye tanulmánya tárgyává az ily kis egyházak újra szervezésének kérdését s terjesszen egyházkerületünkre e tárgyban véleményes javaslatot.

32. Jelen közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésével megbizatnak: elnökség, jegyző és Buzi Márton gömöri esperes.

33. A közgyűlés elé szánt és terjesztett ügyek letárgyalatván,

Idrányi Barna egyházker. papi tanácsbíró megköszönte elnökségnek nagy munkáját, pénzzel megfizethetetlen lelki és testi törődéseit, melyekkel jelen

közgyűlésünket előkészítették, a mai rendkívül nehéz és alkalmatlan közlekedési viszonyok dacára azon megjelentek, annak fontos tárgyalásait tapasztalt bölcseségükkel vezették: kívánja a jelenvolt gyűléstagnak nevében is, hogy legyen végzett munkájukon Isten áldása, kísérelje munkájukat az anyaszentegyház virágzása és siker s térjenek meg Isten segédelmével szerencsésen családi otthonukba!

Jegyzette az összes pontokat: Réz László egyh. ker. jegyző.
Hitelesítették Feleden 1921. évi január hó 17-én.

Czinke István s. k.,
püspök.

Lukács Géza s. k.,
egyh. ker. főgondnok.

Réz László s. k.,
egyh. ker. jegyző.

Tartalomjegyzék.

Jelenvoltak névsora.

I. Közgyűlési ügyek :

1. Püspök imádsága.
2. Főgondnok a közgyűlést megnyitja.
3. Gyűléstagok igazolása.
4. Réz László egyh. ker. jegyzővé választatik.
5. Püspök jelentése.
6. A bírósági ülés idejének megállapítása.
7. A magyarországi Tiszáninenni ref. egyházkerülettől Szlovenszkóhoz csatolt egyházaink egyházkerületté alakítása és szervezkedése.
8. A Csehszlovák köztársasági állam kormányához, illetve ennek szerveihez terjesztendő Memorandum megkészítése és elfogadása.
9. Az alsózempléni egyházmegye engedélyt kér és nyer egy papi és két vil. tanácsbíró választására.
10. A kiskövesdi lelkész, Karászi Benő lelkészi állását elhagyta s ezért az alsózempléni egyházmegye utasíttatik, hogy ellene a fegyelmi eljárást indítsa meg.
11. A királyhelmecei és ágcsernyői tanítók hűség fogadalm letételének ügye.
12. Az abужи és tornai egyházmegyék egyesülése.
13. A felsőzempléni egyházmegye felterjesztése a magyarországi egyetemes ref. egyházzal való kapcsolatunk fentartása tárgyában.
14. A felsőzempléni egyházmegye felterjesztése a nyug. lelkészek nyugdíja és özvegyek, árvák járulékainak a csehszlovák állam által leendő előlegezése tárgyában.
15. A felsőzempléni egyházmegye felterjesztése a separációs törvényjavaslat tárgyában.
16. A felsőzempléni egyházmegye irányítást kér az egyházakat érdeklő anyagi ügyekben.
17. Iskolaügyi sérelmek.

18. A sziliczei és borzovai egyházak kérelme a gömőri egyházmegyébe való bekebeleztetésük tárgyában.

19. A korláthelmecei lelkész, a pallói és veskóczi előkönyörgő tanítói díjlevelek megerősítése.

20. A belhivatalnokok panaszai a miatt, hogy a hívek nem hajlandók díjlevél szerinti járandóságukat hiánytalanul beszolgáltatni.

21. A sajszentkirályi állami iskolába a ref. egyházzal kötött szerződés ellenére nevezett ki tanító.

22. A beregi egyhm. jkvi. átírata a csatlakozás tárgyában.

23. Lelkészképesítő bizottság jegyzőkönyve s a bizottság működésére utasítás.

24. Püspöki jelentés az elemi iskolai tankönyvekről.

25. Foncière ajánlata.

26. A dunántuli egyházkerület közgyűlése.

27. Püspöki jelentés, hogy átvette a rimaszombati főgimn. kormányzását s azt az ág. h. ev. püspök elismerte.

28. A rimaszombati főgimn. igazgatójának jelentése.

29. A bódvavendégi lelkész panaszolja, hogy leány egyházába, mely magyar területen van, a cseh csendőrök nem engedik át.

30. Biste leányegyház a kolbásai anyaegyházhoz csatoltatik.

31. Máté Miklós kisazari lelkész előterjesztése a kisépességű gyülekezetek újra szervezése tárgyában.

32. Jegyzőkönyv hitelesítésére bizottság kiküldése.

33. A közgyűlés berekesztése s elnökségnek köszönet kifejezése.

I. FÜGGELÉK.

A szlovenszkói tiszáninneri és dunáninneri egyházkerületek közös memoranduma a Csehszlovák köztársaság Elnökéhez.

Elnök Úr!

Mi, a csehszlovák köztársaságnak a régi magyar államból ide csatolt s eddigi egyházi szervezetüktől, intézményeiktől, törvényhozásuktól s minden szellemi és anyagi segélyforrásaiktól elszakított magyar anyanyelvű és református vallású polgárai új helyzetünkben is élni és hivatásunkat teljesíteni óhajtunk. Bele illeszkedni a csehszlovák állam törvényes kereteibe s annak békés, munkás, hasznos és szabad polgáraivá lenni.

Politikával egyházunk nem foglalkozik. Hivatása az Isten országának építése s ezt a magasztos munkát a változó, szét-huzó és pártoskodó politika csak akadályozhatná. Ez ország-építő és társadalommentő fáradozásában egyházunk bizalommal számít Elnök Úr megértő támogatására. A közös múlt, az együtt átélt küzdelmek és szenvedések is feljogosítanak bennünket e reménységre. A 30 éves háboru kezdetén, mikor a csehek szabadsága eltiportatott, a mi nagy fejedelmünk a kálvinista Bethlen Gábor sietett védelmükre magyar hadaival. S a hosszú háboru után I. Rákóczy György 1645-ben, a linczi békében, csak úgy fogadta el a magyaroknak felajánlott vallás és lelkiismereti szabadságot, ha az a cseh protestáns testvérek számára is biztosított s európai garancia alá helyeztetik. Mikor az 1781-iki türelmi rendelet valamennyire megkönnyítette közösen hordozott jármunkát: ismét csak magyar kálvinista diákok a nép nyelvén egy szót sem tudó, csak a szívükben égő pünkösdi lángtól hevített sárospataki theologusok voltak azok, akik az elárvult cseh protestánsoknak, annak a pásztor nélkül széledező nyájnak segítségére siettek, köztük életerős gyülekezetek szerveztek s Csehországban máig is virágzó s a kulturának nagy szolgálatakat tett családokat alapítottak, a kiknek magyarságuk már csak magyar nevükben él.

Ezt a testvéries kölcsönösséget reméljük most a magunk részére is. Mi, szabad elhatározásból, felajánljuk a református egyházban élő és ható szellemi és erkölcsi erőnek az állami és társadalmi béke és harmónikus fejlődés szolgálatába való állítását, a kultúra hagyományos és áldozatos fejlesztését, de ugyanakkor ugyancsak hagyományos hűséggel ragaszkodunk a történelmi békeszerződésekben, országos törvényekben, az 1648-iki vestfaliai nemzetközi békepontokban, a trianoni békeszerződésben részünkre biztosított *nyelvi és vallási* jogokhoz; ragaszkodunk mindenek felett egyházunk háromezrészados vértanasággal kiérdemelt *egyházi és iskolai autonómiájához*, államilag szentesített törvénykönyvében megállapított *zsinat-presbiteri* egyházkormányzatához, melynek értelmében „a református egyház minden egyházi és iskolai belügyét a jelen egyházi törvényben (1904 évi I. tcz.) megállapított fokozatos képviselő testületek, kormányzó hatóságok, bíróságok és törvényesen választott egyházi tisztviselők intézik; épen maradván az államfőnek az ország törvényeiben meghatározott *legfőbb felügyeleti joga* (jus supremae inspectionis).” Egyházi I. tcz. 4. §.

Hangsúlyoznunk kell, hogy önkormányzati jogunk e törvény szerint, az általunk fenntartott iskolákra is kiterjed s ez nekünk minden másnál féltettebb kincsünk, mert „református egyházaink alsó-, közép- és felsőiskolai, mint a vallás szabad gyakorlatának jogaival lényeges kapcsolatban álló intézmények s az *egyház önfentartásának eszközei*, mindenestől az egyház testéhez tartoznak s az *egyházi hatóságok alatt állanak*.” (Egyházi I. tcz. 3. §.)

Mély fájdalommal kell Elnök úrnak nagybecsű tudomására hoznunk, hogy a magyarországi egyetemes református egyházból való kiszakztatásunk folytán elvesztettük mindazokat az állami és egyházi erő forrásokat, melyekből idáig tápláltuk, élni segítettük gyülekezeteinket és iskoláinkat. Sőt elvesztettük intézményeinket is: nyugdíjintézetünket, özvegy-árva gyámintézetünket, országos egyházi közalapunkat s összes alapítványainkat. Nincs többé lelkészképző akadémiánk, nincs tanító és tanítónőképző s leánynevelő intézetünk. Nincsenek középiskoláink. A ref. és ev. egyház által közösen fenntartott egyetlen szlovenszkói magyar gimnáziumot, a rimaszombatit is, párhuzamos magyar-szlovák reálgimnáziummá alakította át a tanügyi kormány s különféle megszorításaiival ref. egyházunknak a feletti

főfelügyeleti és intézkedési jogát illuzóriussá tette, tanárait teljes bizonytalanságba taszította. Pedig nekünk életérdekünk, hogy legalább ez az egyetlen középiskolánk — már csak a lelkészképzés szempontjából is — megmaradjon tisztán magyarnak és lehetőleg egészen reformátusnak s ne reál, hanem klasszikus gimnáziumnak s ehez az állam teljes anyagi támogatása biztosíttassék.

De még mélyebb fájdalommal kell megállapítanunk, hogy idáig a mi létezésünkről, autonomiánkról, jogainkról és szükségünkről a Csehszlovák köztársaság alig vett tudomást. Rólunk nélkülünk intézkednek, a helyzettel amelybe akarattunk ellenére kerültünk, nem megbékéltetni, hanem attól inkább elkedvetleníteni, sebeinket állandó égésben tartani igyekeznek.

Elemi iskoláink névleg még kezünkben vannak, de a valóságban — egyes tulbuzgó és hatáskörüket egyre túllépő alsóbbfokú állami közegek által — ezeknek igazgatásából majdnem teljesen kiszorítottunk. Törvényeink értelmében a népiskola egyházi hatóságai: első fokon a gyülekezet lelkésze és presbitériuma, felsőbb fokon az esperesek és püspökök. Az állami hivatalok mindeme törvényes egyházi hatóságokat következetesen elmellőzik s tanítóinkkal közvetlenül, mint állami alkalmazottakkal rendelkeznek, összeütközésbe hozzák így azokat igen sokszor az egyházaknak tett hivatalos esküjökkel.

Lelkészeinknek hitelveinkkel ellenkező vagy az istentisztelet méltóságát sértő funkciókat rendelnek meg ugyancsak törvényes egyházi felsőbbbségük megkerülésével. Megélhetésükről azonban megfélekedeznek. Két év óta viaskodnak ezek a többnyire népes családú, egyetemi képzettségű emberek a szegénységgel, akiknek gyülekezeteik is a lét és nem lét nehézségeivel küzdenek az államsegély megvonása miatt s melegágyaivá válnak így a minden felől rájuk leselkedő vallás és egyházellenes izgatásoknak, ami nemcsak a társadalmi, de az állami rendet is végzetesen befolyásolhatja.

Nyugdíjazott lelkészeink, özvegyeink és árváink — két év óta — a jó Isten kegyelméből és alamizsnából tengetik életüket.

Elnök Úr! Ünnepeles óvást emelünk minden jogfosztás ellen s minden sérelmes és igazságtalan megkülönböztetés ellen. Méltányos és egyenlő elbánást kívánunk. Mert ellenkezik az igazsággal s az állam jól felfogott érdekével, hogy kötelességüket hiven és lelkiismeretesen teljesítő s törvénytisztelő polgárai

között különbséget tegyen s mellőzésével éppen a közerkölcsöket szolgáló, tehát az állam alapjait építő munkásokat tegye ki szükségtelenül munkaképességüket gyengítő s erejüket és hivatásuk teljesítését megbénító nélkülözéseknek.

Mi pedig ismételten hangsúlyozzuk, hogy a köztársaságnak munkás, hasznos, békés, de szabad polgárai akarunk lenni. Azért ragaszkodunk hozzá, hogy az állam és a kormány a törvénytiszteletre első sorban maga nyújtson példát s közegeit utasítsa református egyházunk szentesített törvényeinek és önkormányzati jogainak illő respektálására.

Kivánjuk továbbá, hogy az állam mindazokat a hozzájárulásukat, amelyeket a többi keresztyén egyházak, lelkészek és intézmények részére már folyósított, a mi részünkre is ugyanolyan összegben s ugyanattól az időponttól haladéktalanul utalja ki.

Biztosítsa számunkra és tanuló ifjuságunk számára az általunk fenntartott iskolák szabad használatát, a tanerőknek általunk való alkalmazását, azok felett való fegyelmi jogunkat, nyelvünk használatát, az általunk elfogadott s az állam által aprobált tankönyvek taníttatását.

Tegye lehetővé a református lelkész és tanítóképzéshez szükséges képzőintézet és theol. akadémia felállítását s annak berendezéséhez, fenntartásához, tanárai korszerű díjazásához adja meg mindazokat az állami hozzájárulásokat, a melyeket bármely más felekezet, vagy egyesek, vagy társulatok, intézmények részére ily célokra biztosít s a melyeket az állam részünkre a múltban is biztosított. Addig pedig engedje meg, hogy lelkészi szükségletünket a magyar református theológiai akadémiákról kikerült lelkészjelöltekből fedezhessük, nehogy időközben megüresedő gyülekezeteink lekipásztorok nélkül maradjanak s erkölcsileg alásüljedjenek.

Kivánjuk, hogy Szlovenszko minisztériumában *református ügyosztály* is szerveztessék, más felekezetekkel való egyenjogúságunk kifejezéséül s annak élére — előzetes meghallgatásunkkal — a mi érdekeinket képviselő, egyházi alkotmányunkat ismerő s azt megvédeni is tudó református magyar ember állíttassék.

Végül elengedhetetlennek tartjuk a békeszerződésben részünkre biztosított jogból kifolyólag, valamint az ügyek akadálytalan és gyors elintézése érdekében is, hogy az állami ha-

tóságok hivatalos megkereséseinkben, ezzel a csaknem kizárólag magyar anyanyelvű, több mint egy negyedmillió lelket számláló, összefüggő s *főleg magyaroktól lakott területen élő* református egyházzal és annak képviselőivel, tisztviselőivel annak *anyanyelvén* érintkezzenek s ne vigyék be a politikát s a kerserőséget legalább erre az immunis területre.

Igy reméljük, hogy a megértésnek és békességnek lelke lakozást fog venni közöttünk, amire mindkét félnek olyan nagy szüksége van. A harcból nekünk elég volt. De elég az elnyomatásból is. Egyik kezünkben karddal, másik kezünkben a törvénykönyvvel négyszáz esztendeig állottunk őrt *magyarságunk* és *kálvinistaságunk* mellet az abszolút osztrák törekvésekkel szemben. Erről a kettőről most sem tudunk lemondani. Sőt ezek nélkül élni sem kívánunk.

Elnök Úr! Ön egy életet áldozott nemzete jogainak és önérzetének megoltalmazására. Ilyen lélek meg fogja érteni a mi lelkünket is. Bizalommal tesszük le kezeibe a mi igazaink megoltalmazását is.

Rimaszombat, 1920. szeptember 8.

A szlovenszkoí tiszáninneri és dunáninneri ref. egyházkerületek közgyűlése.

II. FÜGGELÉK.

Szlovenszkó területén lévő reformátusok Memoranduma Szlovenszkó teljhatalmu Miniszteréhez.

Református hitfelekezetünk, a leviharzott történelmi események által teremtett helyzetben beilleszkedni kíván az állami jogrend kötelékébe. E kijelentésénél hangsúlyozni kívánja, hogy hitfelekezetünk valamint eddig, úgy ezentul sem foglalkozik politikával; egyedül és kizárólag kulturális hivatásának akar és fog élni. Viszont ugyanez alapon kívánja elbíráltatni, méltatni, irányíttatni vele szemben az állami életnek minden ténykedését, eljárását a politikai vonatkozásoknak teljes kizárásával.

Hitfelekezetünk ragaszkodik békeszerződésekben, vesztfáliai nemzetközi békében és egyházi törvényekben, közelebbről az 1904-ik évben alkotott, az állami törvényhozás által jóváhagyott és szentesített törvénykönyvben megalapított egyházi autonómiájához s ezentul is ama törvénykönyvben lefektetett zsinat-presbiteri alkotmányrendszerben kíván élni, a legalsóbb tagozatu egyházi szervezettől a presbitériumtól kezdve a legfelsőbbig: az egyetemes zsinatig. Egyházi életében maga kormányozza magát, iskolai életében pedig, — mindaddig, míg az iskolák államosítása az egész vonalon be nem következik, — a hivatolt törvényben foglalt elvek és határozmányok alapján.

Mindaddig, míg az 1848 évi XX. t. cz. gyakorlatilag és teljes egészében megvalósíttatnék, kijelenti, hogy mindazon állami segélyekre és hozzájárulásokra igényt tart, — még pedig a megváltozott megélhetési, létfenntartási viszonyokhoz mért arányban, — amelyeket az állam részéről a multakban élvezett s ugyanolyan mértékben és alakban, mint azt az ág. h. ev. egyház a maga egészében és tagozataiban kapja és élvezzi; s ugyanazon idő óta, — *visszamenőleg*, — mióta ők annak élvezetében és használatában vannak, a népesség számának megfelelő mértékben és összegben. Az elmúlt időkben is mindenkor egyenlő sorsban és elbánásban volt részünk, ezuttal is és ezen-

tul is, az állami támogatás tekintetében, egyenlő elbánást kívánunk.

Iskolai életünk terén törvényeinkben, — egyházi és állami törvényekben — lefektetett elvek, rendelkezések és határozmányok alapján kívánunk berendezkedni és élni.

Iskolai életünk terén minden politikától ment kulturális hivatásunk és rendeltetésünk szolgálása a célunk és szent kötelességünk.

Elemi iskoláink a vallásos és erkölcsös nevelés melegágyai kívánnak lenni, szabadon használván anyanyelvünket, az általunk kiadott tankönyvek alapján. *Középiskolákat*, leánynevelő intézeteket, felsőbb iskolákat szabadon kívánunk ezentul is, az állami vonatkozó törvények tiszteletben tartásával, felállítani és berendezni, *a tanítóképzéshez* mellőzhetetlen fi- és nőtanító képzőintézettel, *lelkészképzéshez* szükséges theológiai akadémiával, esetleg egyetemmel. Mindezek felállításánál, berendezésénél, fentartásánál jogot és igényt tartunk mindazon állami hozzájárulásokra, melyeket bármely más felekezet, vagy egyesek, társulatok, intézmények részére ily célokra biztosít az állam; s melyeket a multakban is élveztünk: most önként értetőleg, a megváltozott viszonyoknak megfelelő alakban és értékben.

Református hitfelekezetünk egésze és összes tagozatai, szervei a mult év eleje óta elmaradván mindazon állami segélyektől és hozzájárulásoktól, amelyek részökre törvény és rendeletek alapján adattak s amelyeket az ág. h. ev. egyház egyeteme és szervei kaptak: már most, soron kívül kívánjuk azoknak folyósítását, kiutalását, ellenkezővén az igazsággal és az állam magasabb, nemesebb fogalmával és hivatásával, hogy kötelességüket hiven és lelkiismeretesen, törvényeknek megfelelőleg teljesítő polgárainak, köztisztviselőinek ezen jelentékeny része, minden törvényes ok és alap nélkül, továbbra is mellőzésnek s ezzel erő és munkaképesség gyengítő, hivatását megbénító nélkülözésnek legyen kitétetve.

Ezekben terjesztve elő általánosságban, főbb vonásaiban álláspontukat, jogos, törvényes kívánságaikat s kívánván az állam részéről velünk a tárgyalás föl vételét, végleges és helyzetünket, jogainkat biztosító megállapodások és intézkedések létesítését: magunk részéről már most és ezuttal is készségesen kijelentjük, — kulturális hivatásunk és rendeltetésünk összes vonatkozásaiban, — a hitfelekezetünkben rejlő erő és képesség

legteljesebb mérvű kifejtését s erre való készségünk, elhatározásunk teljes jóhiszeműségét és őszinteségét; már most is tárgyilagos jog és igazságérzettel hangsúlyozván, hogy mint minden izében és szervezetében csaknem *kizárólag magyar anyanyelvű felekezet*, egyházi és iskolai életében s annak minden vonatkozásaiban, saját anyanyelvén képes és kíván érintkezni úgy az összes politikai hatóságokkal és állam képviselőkkel, valamint azoknak velünk való érintkezéseiben is.

Mindazon jogaink, érdekeink megfelelő képviseltetése, közvetítése céljából a minisztériumban *református ügyosztály szervezését* és beállítását, miként az a többi felekezeteknek is van, a mi részünkről is mellőzhetetlennek és halaszthatatlannak tartjuk.

Tudomásul már ezuttal is jelezzük s közöljük, hogy szervezkedésünk *egyházkerületi alapon* már eddig is megtörtént a tiszáninneri egyházkerületnek folyó évi július hó 1-én, a dunántulli egyházkerületnek pedig július hó 16-án hozott határozatával, mely szerint a tiszáninneri és dunáninneri egyházkerület püspök és főgondnok helyetteseket bizott meg az egyházi törvényben körülírt püspöki és főgondnoki jogok és köteleességek gyakorlásával.

Rimavská Sobota, 1920 szeptember 8.

Czinke István

a tiszáninneri egyházkerület püspökhelyettese.